

מערך שיעור: מסכסוך לקונפליקט¹

מטרות: הצעה של טקטיקות אפשריות לניהול סכסוך.

מיועד לשכבת גיל: חטיבת ביניים - תיכון

משך השיעור: שעה וחצי.

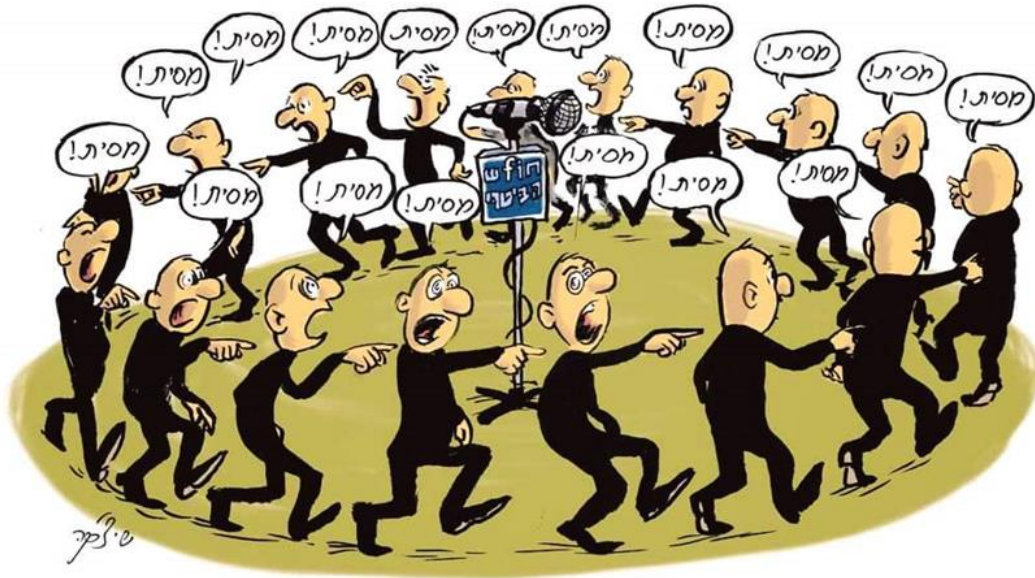
כמה הערות מקדימות למורה:

- השיעור ארוך ובנוי מיחידות שונות. ניתן להשתמש בו כשלם, ניתן להשתמש בחלקים ממנו, להקרין את הסרטון, או ללמוד יחד חלק מן המקורות, לשימושכם הטוב.
- שאלו את עצמכם: מה עשוי לזמן עיסוק בנושא המעבר מסכסוך לקונפליקט? יכולים להיות אלה נושאים מן האקטואליה – למשל, הדיון על מתווה הגז, הסכסוך הישראלי-פלסטינאי, נושא ברית הזוגיות ועוד. יכולים להיות אלה אירועים מחיי היומיום של התלמידים, כיחידים או כחלק מקבוצה חברתית.
- שיעור זה מתכתב עם המושגים הבאים: תרבות דיון, תרבות המחלוקת, תרבות פוליטית, פלורליזם – מפגש עם עמדות שונות, סובלנות בדיון, הסכמיות על גבולות הדיון.

¹ במערך שיעור זה נעזרנו באתרו של עופר טהור: שילוב להצלחה משותפת (כשישור פוגש מסורת) :

<http://goo.gl/LUT7kH>

1. הקרנת הקריקטורה של שי צ'רקה (השימוש בקריקטורה נעשית ברשותו האדיבה של המאייר)

משימה לתלמידים:

- "רואה" לתאר בזוגות מה אני רואה בקריקטורה.
 - "חושב" במליאה: לנסח מחשבה שעולה לי בעקבות ההתבוננות בקריקטורה. (למשל: אף אחד במעגל לא משתמש במקרופון אלא כולם עסוקים בהאשמה הדדית / כל האנשים בתמונה דומים – האשמה בהסתה נעשית לעיתים מבלי לברר האמנם המאשים שונה מאוד מהאדם בו הוא מטיח את האשמה / הסיבוב במעגל נותן תחושה של דינמיקה שאי אפשר להשתחרר ממנה...)
 - "שואל" במליאה: לנסח שאלה שעולה לי בעקבות ההתבוננות בקריקטורה. (למשל: איך מגיעים למעגל האשמה מסוג זה? / איך מצליחים להשתחרר מהדפוס של האשמת האחר? / מה הקשר בין הסתה וחופש הביטוי? ...)
2. בקשה מהתלמידים: לכתוב מקרה קונקרטי המדגים היטב את הקריקטורה של שי צ'רקה. מקרה זה יכול להיות קשור לחיים האישיים, הקהילתיים, או למציאות הפוליטית – חברתית בארץ.

3. מיקוד הדין: "הקריקטורה אמנם מעלה כיווני פרשנות רבים, אולם אנחנו מבקשים לברר כיצד ניתן לצאת מהמצב אותו מיטיבה הקריקטורה לבטא – מעגל בלתי נגמר של האשמה הדדית. השאלה שתעמוד במוקד השיעור היא כיצד ניתן להשתחרר ממעגל זה - כיצד ניתן לנהל מחלוקת פורה ומקדמת?".

4. חלוקת כרטיסיות עבודה, בכל כרטיסיה יופיע מקור (טקסט או סרט) ושאלה לחשיבה:

• מה בין אמנה להסכם?

אמנת גביזון-מידן נוסחה בראשית שנות ה-2000 במטרה לבחון מחדש את הסטטוס קוו בענייני דת ומדינה שהונהג בימי דוד בן-גוריון ולהציע חלופה ראויה. בנוסח המצומצם (עיקרים ורעיונות) מבחין הרב יעקב מידן בין הסכם ואמנה:

מה בין 'אמנה' ל'הסכם' אני מודה כי ההכרעה לטובת דרך האמנה עלולה להתפרש כהכרעה טקטית ולא מהותית, כ'תרגיל הישרדות', כפיפת ראש זמנית של ציבור חלש הממתין לשעת כושר, כלומר כ'הסכם' זמני, שכל צד דואג בו לעצמו, ולא כ'אמנה' ששני הצדדים פועלים בה בשותפות אמת של כולם למען הכול, בשל שאיפה לאחדות אמיתית ומתוך כבוד אמיתי שכל ציבור רוחש לערכיו של' הצד שכנגד'

מה ההבדל בין אמנה והסכם?

מדוע בחרו פרופ' גביזון והרב מידן לנסח אמנה ולא הסכם?

• האם תמיד צריך להגיד לא?

רגע לפני הכניסה לארץ, שעה שהשלמת משימת חייו במרחק נגיעה, מבקש משה: "אָעבֶרָה נָא וְאַרְאֶה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן הֲהִיא הַטּוֹבָה וְהַלְבָּנוֹן" (דברים ג כ"ה). תשובתו של האלוהים היא: "עֲלֵה רֹאשׁ הַפְּסָגָה, וְשֵׂא עֵינֶיךָ יְמָה וְצַפְנָה וְתִמְנָה וּמִזְרָחָה--וְרָאָה בְּעֵינֶיךָ: כִּי-לֹא תַעֲבֹר, אֶת-הַיַּרְדֵּן הַזֶּה" (דברים ג כז).

מה מבקש משה ומהי תשובתו של האלוהים?

מדוע לדעתכם ניתנת למשה רשות לעלות לראש הפסגה ולהביט אל הארץ שאליה לא יוכל לבוא?

מה ניתן ללמוד מכך לגבי יכולת של גמישות בעת משא ומתן? לגבי חשיבה בתבניות או חשיבה מחוצה להן?

• **"הלאה, צריך ללכת הלאה"**

מסעם של בני ישראל ממצרים לארץ כנען ידע עליות ומורדות מצד יחסיהם עם האל. שתי הדוגמאות הבאות ממחישות כיצד ניתן להמשיך הלאה גם לאחר נפילה קשה.

1. מיד אחרי מעמד הר סיני, בעת ששהה משה על הר סיני, חוטא עם ישראל

בעבודת העגל. לאחר הכעס הגדול אומר ה':

"פֶסֶל-לֶךְ שָׁנִי-לַחַת אֲבָנִים כְּרָאשֵׁינִים; וְכַתְבֹּתַי, עַל-הַלְחַת, אֶת-הַדְּבָרִים, אֲשֶׁר הָיוּ עַל-הַלְחַת הַרְאשֵׁינִים אֲשֶׁר שִׁבַרְתָּ" (דברים ל"ד א).

מהי הפעולה שמתבקש משה לעשות בסיום האירוע הקשה של חטא העגל? מה ניתן ללמוד מכאן על טקטיקות של שיקום יחסים?

2. לאחר שהמרגלים חוזרים מכנען למדבר ומוציאים את דיבתה של ארץ כנען מבקש האל להרוג את בני ישראל במדבר. כדי לשכנע אותו לנהוג אחרת אומר משה:

"..וְהִמַּתָּה אֶת-הָעָם הַזֶּה, כְּאִישׁ אֶחָד; וְאָמַרוּ, הַגּוֹיִם, אֲשֶׁר-שָׁמְעוּ אֶת-שְׁמִיעָךָ, לֵאמֹר; מִבְּלַתִּי יְכַלֵּת יְהוָה, לְהַבְיִיא אֶת-הָעָם הַזֶּה, אֶל-הָאָרֶץ, אֲשֶׁר-נִשְׁבַּע לָהֶם; וַיִּשְׁחָטֵם, בַּמִּדְבָּר; וְעַתָּה, יִגְדַל-נָא כַחַ אֲדֹנָי, כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ, לֵאמֹר; יְהוָה, אֲרֹךְ אַפַּיִם וְרַב-חַסֵּד, נִשְׂא עֹון, וְפִשְׁעֵ; וְנִקָּה, לֹא יִנְקָה--פֶּקֶד עֹון אָבוֹת עַל-בָּנִים, עַל-שְׁלֵשִׁים וְעַל-רִבְעִים; סַלַח-נָא, לְעֹון הָעָם הַזֶּה--כְּגֹדֶל חַסְדְּךָ; וְכַאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לְעַם הַזֶּה, מִמִּצְרַיִם וְעַד-הַנֵּה; וַיֹּאמֶר ה', סַלַחְתִּי כְדַבַּרְךָ" (במדבר י"ד ט"ו-כ).

מהו הנימוק בו משתמש משה, נימוק המשכנע את ה' לחזור בו מאיומו להכרית את העם?

איזו טקטיקה שעשויה לסייע בניהול סכסוכים משמשת את משה כאן?

• האם הכל פתיר?

האמנם לכל בעיה ישנו פתרון? מחקר מתחום הפסיכולוגיה סבור שכן:

<https://www.youtube.com/watch?v=tSmHAjVv3ok>

אילו אמונות בולמות יישוב סכסוכים ואילו אמונות עשויות לאפשר את פתרון הסכסוך?

כיצד ניתן לעודד את קיומן של אמונות מהסוג החותר לפתרון?

5. סיכום במליאה:

על בסיס כרטיסיות העבודה, להפנות בקשה אל התלמידים לנסח שלושה כללי אצבע ליישוב סכסוכים. לאסוף במליאה.

שאלה לחשיבה:

בראשית השיעור ציין כל תלמיד מקרה קונקרטי העשוי להדגים את המצב המתואר בקריקטורה של שי צ'רקה. אילו מכללי האצבע עשויים לסייע בפתרון עבור מקרה זה?